

Sylen

**Femundsmarka
nasjonalpark**

Utposten i Femundsmarka
nasjonalpark

Sylen

Den veiløse grenda på grensa mellom to land er utposten i Femundsmarka nasjonalpark.

Det er langt fra gitt at noen skulle ønske å bosette seg på det mest avsidesliggende stedet en kan tenke seg, på et sted som en til og med må til utlandet for å nå. Men slik er det med Sylen. Det ligger i det innerste, østligste og mest grisgrendte hjørnet av fedrelandet - og til og med inne i en nasjonalpark.

Og her på grensa, i enden av den svensk-norske Grøvelsjøen, har mennesker levd godt og trivdes i mer enn to hundre og femti år.

Han som skrev første kapittel av historien var bureiseren Hans Jensen Syl fra Härjedalen i Sverige. Trolig hadde Hans vært arbeider ved Femundshytta der han sleit med malmen i smelthytta før det ble slutt på arbeidet og han måtte gi seg i vei østover. Hans hadde funnet seg kone fra Langen ved nordenden av Femunden, Ingeborg Eriksdatter, og sammen bygde de seg en heim i Sylen.

Området hadde blitt norsk ved den svensk-norske grenseavtalen i 1751. Etter Hans og Ingeborgs tid har det vært sammenhengende bosetning i Sylen.

Etterhvert utover på 1900-tallet fant tre brødre ut at de ville ha hver sin gård. Eldstemann Ole Iver slo seg til på vestsida av elva Grøvla og kalte gården sin Sylseth, Johan bygde Ryvang ned mot Grøvelsjøen og den yngste, Ole, tok over farsgården, Gammelgården.

Utsikt over Sylen i 1945.
Foto: Carl Gustav Normann, Anno Musea i Nord-Østerdalen

Kilder:

Intervju med Milda Sylen, Jan Erik Lundberg og Johanna Allringer i Sylen sommeren 2023

Terje Mathisen: Villmark og mennesker møtes, 1995

Dagfinn Grønset: Folk fra skogene, 1970.

Tekstforfatter: Eva Laukøy.

Sylengrenda har båtanløp i nordenden av Grøvelsjøen. Bak ser vi Grøthogna (1401 moh.). Foto: Eva Laukøy

Kåre Sylten og datteren Anne Lise t.v. Denne jerven ble skutt ved Rønsjøen i 1958.

«Sylgubben»

Ole Iver var fra barnsbein av en skikkelig fjellkar, og han var aldri i tvil om at det var i Sylen han ville bo og leve. Men han visste nok også at han måtte kjempe for tilværelsen i det ugjestmilde og karrige området.

Uhellet rammet han en dag han var ute i båt på vei til jakt. Hanen på hagla hektet seg fast idet han løftet haglegeværet ut av båten, skuddet gikk av og traff armen. Armen var ubrukelig for all framtid etter det.

Men hardhausen var ikke rådløs av den grunn, og heller ikke redd for å slite for å oppnå det han ville. Han fraktet materialer med båt over Grøvelsjøen og med hest over fjellet fra Elgå for å bygge sin egen gård. I båten kunne det være opptil sytti sekker med sement, papp, spiker og annet han trengte.

Det sies at han rodde tretti ganger over Grøvelsjøen etter bygningsmaterialer - med ei arm! I fem år holdt gubben på før husene på gården sto ferdig i 1936.

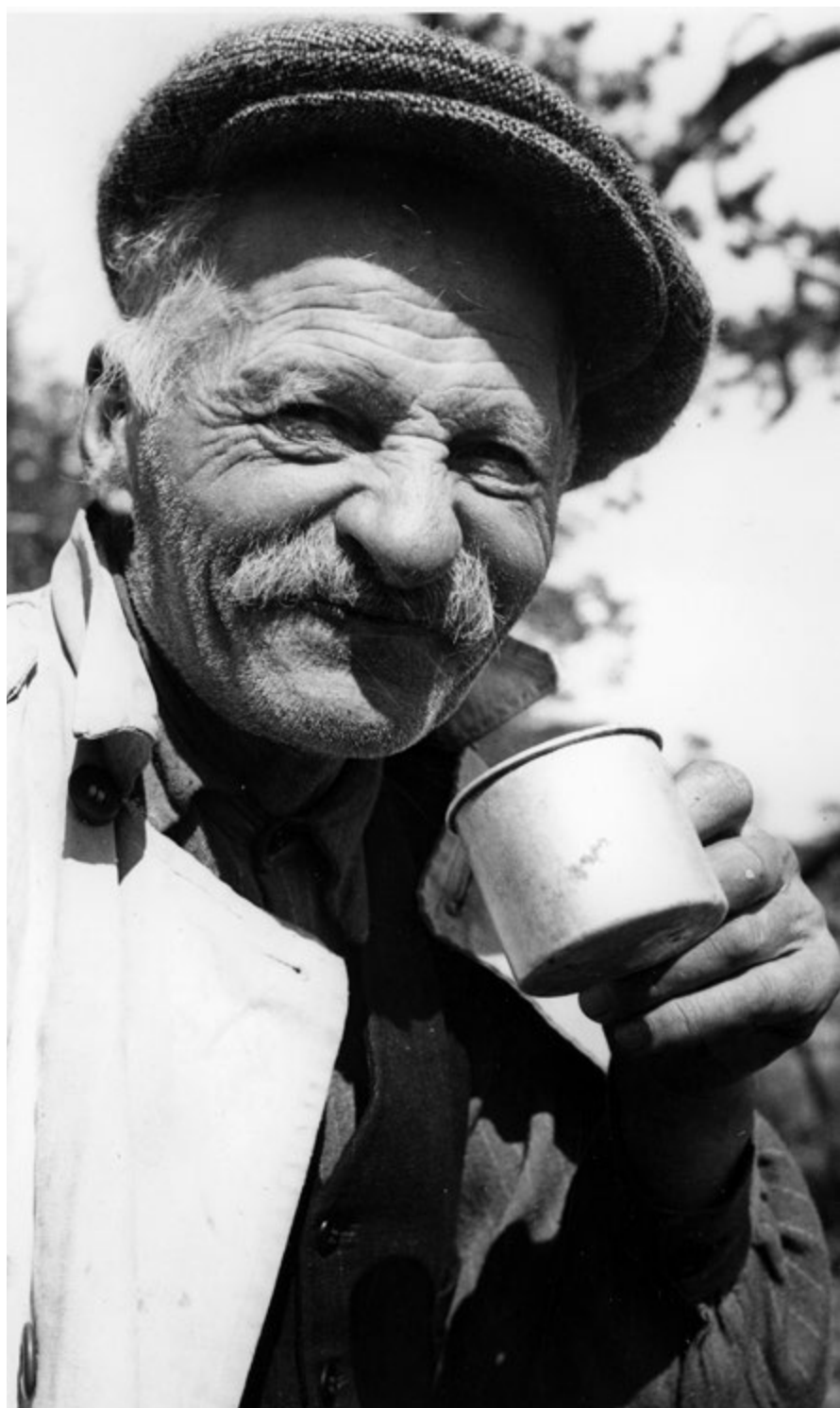
– Jeg fikk så mye fisk at jeg ble trøtt i ryggen av all saltinga, sa Ole Iver, «Sylgubben», til forfatteren Dagfinn Grønøset.

For samtidig som han sørget for hus og heim i Sylen, var Ole Iver også en vidgjeten fisker og fangstmann. Han kjente hver stakk og stein, hver bekk og hvert vann, og om det var i Stormyrtjønnan i Grøtådalen eller i Storvonsjøen eller andre gromsteder, dro han opp eventyrlige mengder med fisk. Han var fisker av rang, men mange mener «Sylgubben» også var landets beste røyskattjeger. To tusen røyskattliv skal han ha på samvittigheten ifølge Grønøset, fangster som kom godt med i økonomien til familien i Sylen. – Mil etter mil, sommer og vinter i all slags vær. Det var for det meste å flyge, sier han. Det var et spørsmål om livberging.

Og så dyktig var «Sylgubben» til å flyge, at han på sine gamle dager kunne innkassere kongens fortjenstmedalje i gull.

Sylgubben Ole Iver Sylen sammen med to gjester ved bua på Rønsjøen. Foto: Ukjent.

Sylgubben Ole Iver Sylven var en navngjeten jeger. Foto: Dagfinn Grønøset

Friluftsfolket kommer

Jordbruk er strevsomt å leve av så høyt til fjells. Men landskapet rundt Sylen med morenerygger pløyd opp av isbreene, kjempeblokker i et virvar, lune bjørkeskoger og glitrende vann har alltid trukket friluftsfolket til seg.

Å gi fotturister nattely i Sylen har vært en selvfølge for dem som har slitt for tilværelsen her. For de tilreisende har det vært kamp om å få leie jaktbuene i marka. Som inntektskilder har buene vært uvurderlige for folket i grenda. For familien på Sylseth har det å skyss turister enten det er over Grøvelsjøen eller til utleiehyttene på Rønsjøen og ved Stormyr tjern vært en viktig og kjærkommen del av arbeidslivet.

For fjellvandrene er sjøveien til Sylen den enkleste. På svensk side ligger flotte fjellhotell og fjellstasjoner som huser gjester som vil inn i nasjonalparken. Den lille passasjerbåten MS «Syløra» går i skytteltrafikk på Grøvelsjøen om

sommeren. Fra brygga i Sylen er det milevis med merkede ruter å velge mellom; til hytter inne i Sverige, ruter over til Svukuriset og Valdalen eller over fjellet langs Linnéruta tilbake til Grøvelsjön fjällstation.

Mangt et bymenneske som har steget i land har nok gjort seg noen tanker om hvordan tilværelsen må arte seg for dem som lever livene sine her inne året rundt. For i uker og måneder når isen fryser til om høsten, og når den tiner om våren, er folket i Sylen overlatt til seg selv.

På skitur mellom Sylen og Svukuriset. Fjellet i bakgrunnen er Elgåhogna (1460 moh.).
Foto: Carl Gustav Norman, Anno Musea i Nord-Østerdalen

Oppvekst i Sylen

Da Milda Sylen, barnebarn til selveste «Sylgubben» vokste opp på sekstitallet, visste hun ikke om noen annen virkelighet enn den hun hadde på gården i Sylen. I huset bodde hun sammen med besteforeldre, foreldre og søsknene Anne Lise og Geir.

Skulle de reise hjemmefra, måtte de krysse svenskegrensa med båt på Grøvelsjøen eller med snøskuter om vinteren. Om våren og høsten når isen var utrygg, var de isolert fra omverdenen.

Som sjuåring måtte Milda innse at det var slutt på hjemmekosen. Da ventet internatskole på Elgå, og mamma og pappa var langt borte når hun skulle gå og legge seg om kvelden.

– Jeg husker en dag vi dro av gårde på ski over Grøvelsjøen på vei til drosjen som venta på den andre sida. Pappa fulgte oss, det var minus tjuesju grader og vi skulle være hjemmefra i fjorten dager. Men vi protesterte jo ikke, vi visste ikke om noe anna!

Om sommeren og i feriene var det den naturligste ting av verden at barna hjalp til med arbeidet hjemme. De var med og fiska, satte garn, plukka molter. -Det var det inntekter knytta til, og vi skjønnte det var viktig, sier Milda.

– Det jeg tenker om oppveksten min i dag, er at vi lærte oss å være selvstendige. Det var god lærdom. Da jeg skulle begynne på kokkeskolen på Tynset etter ungdomsskolen, fikk jeg med meg ei skje, en gaffel, ei gryte og ei pute. Det var det. Etter det har jeg klart meg sjøl, sier Milda med ettertrykk.

Sylgubben Ole Iver Sylen var en naturens mann.
Foto: Dagfinn Grønøset

Gården Sylseth som Sylgubben bygde med sine egne hender. Foto: Eva Laukøy

Ryvang og Gammelgården

Det manglet heller ikke på lekekamerater. Både på Ryvang og i Gammelgården var det søskenbarn på samme alder.

På Ryvang ble fjøset bygd om til serveringslokale på nittitallet, og i en periode var det stor trafikk av turister her. Tre tusen kaffegjester kunne de notere seg for i sesongen da det sto på som verst. Ryvang ble solgt i 2012, men de tidligere eierne bor der fortsatt og holder stedet vedlike.

Gammelgården, den opprinnelige gården i Sylen, er også blitt feriested. Her var det fast bosetning fram til 2010.

Historien forteller at Gammelgården hadde besøk av bjørn ei natt på 1890-tallet. Bjørnen slo inn døra og drepte den ene sauen etter den andre. Den fineste grov han ned under ei stor torv like ovenfor gården. Fortsatt finnes merker etter bjørneklørne i stakkene

ved siden av fjøsdøra, et fjernt minne om et liv i naturens vold. Og fortsatt står bygningene der, solsvilde og vakre, og vitner om generasjoners virke langt inne i villmarka.

Håpet om fortsatt fast bosetning i den lille grenda, knytter seg til et par modige svensker som vil gi nytt liv på Sylseth.

Gammelgården i Sylen. Foto: Anno Musea i Nord-Østerdalen

Yngre krefter vil ta over

Anne Lise, barnebarn til «Sylgubben», og samboer Nisse har stått for drifta på Sylseth de seinere åra. Nå har de havna i omsorgsbolig i kommunesenteret, men det ligger ikke an til å bli folketomt av den grunn.

Nisses datter Johanna og mannen hennes har tatt sitt livs beslutning om å si opp jobbene sine, flytte til Sylen og leve av det turismen kan gi.

– Det har vært drømmen min helt siden jeg var her første gang å kunne bo her, sier Jan Erik Lundgren (47), og vil bli trodd på at han og kona vet hva de går til.

– Vi vet at det blir stille etter rypejakta, og at det går fem måneder der vi kanskje ikke tjener ei krone, innrømmer han.

– Nei, millionærer kommer vi ikke til å bli, men det er ikke målet heller, tilføyer Johanna (47).

Paret har planer om å modernisere hyttene de har både på tunet og ute i marka, de kommer til å ha mye arbeid med å skaffe ved som skal transporteres, og på sikt ser de for seg å kunne tilby nye generasjoner av tilreisende både mat og husly.

Ro og aleneliv vil nok likevel være forbokstaven. Tanken på å være alene gir dem ikke panikk. I Dalarna i Sverige har de sønnene Gustav på 22 og Sixten på 15 som også elsker å være i Sylen og som vil komme på besøk så ofte de kan.

– Men det er bra det er tre hytter på gården her, sier Johanna og humrer. Hun ser nok for seg at det vil bli behov for å

søke tilflukt hver for seg av og til.

Det er flere år siden nå at de fikk forespørsel om å ta over.

– Jag sa ja på en gång! utbryter Jan Erik, vel vitende om at nå må han bli norsk statsborger. For i Sylen er det boplikt - og Sylen er norsk, uansett om samrøret med grannefolket på den andre sida av Grøvelsjøen er aldri så godt.

Ringen er sluttet etter at svensken Hans Jensen Syl og kona så syn for et liv innerst inne i villmarka for flere mannsaldre siden.

Jan Erik Lundberg og Johanna Allringer sørger for at det fortsatt vil bo folk i Sylen.

Foto: Eva Laukøy